

САЙТ «КОЗАЦЬКОГО КРАЮ» В ІНТЕРНЕТІ
WWW.COSSACKLAND.ORG.UA

Козацький край

№ 13 (130),
грудень 2023 року

**З СИЛОЮ МИНУЛОГО, З ВІРОЮ В МАЙБУТНЄ...
З НОВИМ РОКОМ, УКРАЇНО!**

НЕХАЙ У 2024 РОЦІ БАГАТОВІКОВУ БОРОТЬБУ УКРАЇНИ ЗА ВОЛЮ УВІНЧАС ПЕРЕМОГА НАД ОДВІЧНИМИ ВОРОГАМИ!

ФОТОФАКТ

Чудову різдвяну шопку з маленьким Ісусом, Богородицею та Святим Йосипом вирізьбив з дерева майстер з народу Микола Старов. Навіть у часі відключень електроенергії під час обстрілів цей черкащанин запалює свічку й продовжує різьбити фігурки веселих козаків або символи Віри...

Вазон, який наддніпрянці називають «Щучий хвіст» або «Тещин язик», колекціонер старовини і краєзнавець Володимир Клименко вирощує у своїй квартирі в Черкасах у... розірваному вибухом чавунному турецькому ядрі 1678 року, знайденому під Чигирином. Згідно народних вірувань, «Тещин язик» вбирає негативну енергетику і захищає домівку від усього злого. У ворожому ядрі він став символом «гасіння війни і ворожої сили»...

Як і ці двоє «аксакалів» поважного віку, в Черкасах кожен по-своєму готувався до Різдва й Нового року, та кожен справжній українець в ці свята має одну Велику Мрію – і в ній завжди присутні Віра, Добро й Україна...

**ВАСИЛЬ ШКЛЯР:
«СЬОГОДНІ МИ МУСИМО
ПЕРЕМОГТИ»**

Історія України складається так, що нам постійно доводиться виборювати свою свободу. Це не просто. Але завжди є найкращі, які готові віддати життя за ідею незалежності. І так буде завжди.

Історія повторюватиметься доти, доки Росія не буде знищена. Навіть західні експерти кажуть, якщо ця війна не закінчиться крахом Росії, то через шість-вісім років спалахне знову. Ця країна-потвора нищитиме нас доти, доки не сконає.

Також треба визнати, що ми погано вивчили уроки історії, зокрема через те, що надто багато наруги було над нашою пам'яттю. Ми проходили страшні випробування війнами, репресіями, геноцидом. На теренах України скоєно жорстокий антилюдський експеримент, — сформовано зденационалізовану радянську людину, жалюгідну істоту.

Сьогодні ми мусимо тільки перемогти. Ми просто приречені на перемогу. У нас з'явився шанс, якого ще не було в історії, адже ми ще ніколи не мали союзників у світі. Згадайте ту ж війну 1918–1921 років — тоді нас усі ігнорували. Коли армію УНР і УГА почав косити тиф, нам навіть відмовлялися продавати ліки, не те що надати безкоштовно. Ми були в абсолютній ізоляції, нас мало знали й не хотіли знати.

Нині Україну знає весь світ, і вона фактично відроджується із багатостолітнього попелу. У моєму романі «Ключ» є така фраза: «Той, хто постане із праху, поведе за собою світ». Вірю, що ця місія належить Україні.

З інтерв'ю знаменитого письменника, уродженця Черкащини виданню «Локальна історія»

АБСОЛЮТНИЙ РЕКОРД: Льотчик-уманчанин вже більш ніж на сотню вильотів випереджає результат легендарного Кожедуба

У День Збройних сил України телеканал ICTV поспілкувався зі знаменитим уродженцем Умані, льотчиком-штурмовиком, Героєм України Ростиславом Лазаренком. У прямому телефілії підполковник коротко розповів журналістці програми «Вікна» про осінні будні Повітряних сил ЗСУ, водночас відповів на запитання про свій абсолютний рекорд України по кількості бойових вильотів.

З дозволу командування, з нагоди професійного свята військових підполковник «засвітив» деяку інформацію, про яку не дізнаєшся у «будні» дні: виявилось, що станом на 6 грудня 2023 року у нього вже 438 бойових вильотів! У відомого українського героя часів Другої світової Івана Кожедуба їх було 330...

Уманчанин добре пам'ятає усі свої вильоти, заодно розповів журналістці про нещодавню зустріч у повітрі, яка його найбільше повеселила — це була зустріч у небі на Півдні одночасно з трьома російськими багатоцільовими винищувачами Су-35, які росія хвалюватиме називає «сверхсучасними».

«Є один виліт, який веселить мене досі, він був досить недавно... Це було на Запорізькому напрямку, на нашу пару з трьох напрямків виходили на атаку три літаки Су-35, різними способами не давали нам вийти на ціль і «відпрацювати», — розповідає пілот. — Доводилося досить довго маневрувати. Ми виконали дев'ять заходів на ціль. На дев'ятому вдалося вирахувати «віконечко», куди можна проскочити і ми успішно «відпрацювали». Винищувачі не залишили нас без уваги. Один з них випустив нам у спину ракету «повітря-повітря». Та ми відманеврували і повернулися з усмішкою на аеродром».

У відповідь журналістка «Вікон» захоплено здивовано зазначила, що у підполковника доволі специфічне уявлення про «смішні історії». Та молодий пілот знов-таки з посмішкою підтвердив свої емоції переможця: «Ми залишилися живі, ми виконали завдання, тому — це весело!»

Ростислав зізнався, що насправді він перед кожним вильотом відчуває тривогу, адже не знає, чи повернеться. Каже, страх — це нормально, він допомагає залишати голову чистою, приділяти увагу дійсно важливим елементам. А от паніки допускати не можна, паніка здатна вбити, бо втрачається увага. Перед вильотом пілот готується морально та психологічно. Тому на бойове завдання

льотчики йдуть лише з думками про його виконання.

Підполковник підкреслює: у кожному результаті бойової роботи Повітряних сил широкий загал найчастіше бачить лише літак і льотчика. Насправді ж за кожним успіхом стоїть результат злагодженої роботи великої кількості людей: військових, які готують авіаційну техніку й аеродром, групи керівництва й бойового управління польотами, переродових авіанавідників, а також командних пунктів. Коли кожен добросовісно виконує свої обов'язки, ймовірність успішного виконання завдання збільшується в рази, — каже Ростислав Лазаренко.

Нагадаємо: у серпні 2023 року, в День Повітряних сил ЗСУ Президент присвоїв звання Героя України цьому підполковнику з Умані. Ростислав Лазаренко командує ескадриєю у 299-й бригаді тактичної авіації ЗСУ, «працює» на штурмовику Су-25. Від початку

«повномасштабки» на момент нагородження він особисто знищив більше 100 одиниць ворожої техніки: танки, броньовані машини, вантажівки, автоцистерни... Одним з перших був нагороджений Хрестом бойових заслуг, є лицарем ордена Богдана Хмельницького трьох ступенів, кавалером ордена «За мужність» III ступеня...

Восени 2023-го на телеканалі «2+2» та у мережі Youtube трансливався відзнятий за сприяння Міністерства культури та інформації та Повітряних сил ЗСУ України документальний фільм «Володарі неба». Одним з чотирьох головних героїв фільму став льотчик-ас з Умані Ростислав Лазаренко.

На час отримання звання Героя він здійснив 382 бойових вильоти, а за 4 місяці з серпня по грудень, коли давав інтерв'ю телевізійникам ICTV, додав ще 56 вильотів на виконання бойових завдань по знищенню живої сили й техніки російських окупантів...

ПОЗИВНИЙ «ПОЛУБОГ» ЗАХИЩАЄ НЕБО ВІД ВОРОГА

Підрозділ ППО, яким командує майор з Черкащини, знищив вже більше сотні російських повітряних цілей

Піхотинці на полі бою з давніх часів називають «богами війни» артилеристів. Проте в часи новітньої війни, мирні жителі українських міст і сіл «богами» почали називати воїнів Сил протиповітряної оборони...

Один із них, командир зенітної ракетної батареї і позивний має «Полубог». Зенітник, який охороняє небо від ворога, отримав позивний за свою майстерність і як той титан тримає небосхил, хоча і є звичайною людиною від народження...

Цього титана родом з Черкащини звали Павло, він ровесник Збройних сил України, адже народився «день-у-день» із ЗСУ, 6 грудня 1991 року. Сьогодні Павлу – 32, він – майор, командир батареї, кавалер ордена «За мужність» III ступеня. Підкреслює: у його родині – лише військовослужбовці, тож опиратися символізму «династії» не було жодного сенсу. Зрештою, вже у 18-ть, нікого не здивувавши, Павло став зенітником.

Цього року, за кілька днів до свого Дня народження – «замовив» собі у подарунок знищену ворожу «Сушку»... Побратими постаралися! Увечері 5 грудня 2023-го у небі над Чорним морем в районі острова Зміїний був збитий ворожий літак Су-24М, який саме готувався атакувати Одесу.

— Радий за хлопців, звісно, але хотів бути присутнім особисто (сміється)... Та нині – у госпіталі, попереду – не проста операція на хребті. Спину пошкодив. Довелось колегу пораненого евакуювати. Друг він – просто пречудо-

32-річний майор свей позивний «Полубог» отримав за майстерність у володінні «Щитом для неба»

вий, оператор — відмінний, але виявився трохи заважким для мене. Але то пусте, загойться! Лікарі обіцяють, скоро повернусь до строю. Головне, що мій товариш вижив. Ось, щойно з ним спілкувались...

Підрозділ, яким керує Павло, знищив вже більше сотні цілей — і пілотованих апаратів, і ракет, і дронів. З них переважна більшість - за безпосередньої участі Павла. Чоловік зізнається: цифра досить умовна, адже давно збився з ліку...

— Наш підрозділ «зустрів» світанок 24-го лютого 2022-го, як і вся Україна, «прильотом» по нашій місцевості. Але техніку не зачепило, її задалегідь заховали у безпечному місці, усі люди вижили. Ми трішки оговтались від шоку, зібрались і вийшли «на полювання». Стартували досить успішно. У перші ж дні війни знищили російський Су-35 на Київщині. Зрозуміли, що нам це під силу. Насправді, ми спочатку навіть не усвідомили, яку жирну ціль збили. Просто працювали... А далі регулярно поповнювали бойовий «рахунок». Перші тижні я навіть не записував знищені цілі, не було часу на такі формальності.

Наш найбільш «урожайний» день — коли за 30 хвилин знищили три російських вертольоти Ка-52, які атакували Вугледар. А на додачу, за кілька годин – крилату ракету Х-59 і безпілотник «Орлан-10». Офіцер жартує: давно кортить побити той рекорд.

— Опівночі нам повідомили: «Буде робота!» Почекали, я розшукав цілі у повітряному просторі, зафіксував, взяла на супровід, знищили вертольоти один за одним... Якимось так, без «кіношних» овацій... Найважче не збити, а саме вчасно виявити і захопити ціль. Пізніше сухопутні підрозділи підтвердили, що ці вертушки вже більше не літатимуть. Чесно кажучи, поміж собою ми навіть особливо не обговорювали цю ситуацію, бо після кількох десятків знищених цілей усі

наступні сприймаються досить спокійно. Робота і робота, добре виконали, рухаємось далі! Коли приїхав додому, розповів батьку, йому цікаво з професійної точки зору, адже він майже 30 років прослужив у зенітних ракетних військах. Здається, навіть трішки позаздрив, бо за весь час служби зенітником у нього так і не було бойових застосовань техніки.

Павло ділиться, що служба зенітників, це здебільшого – не знищення літаків-вертольотів, а переміщення, маскування, згортання-розгортання, ремонт, риття окопів, бруд...

— «Ховатись» за період вторгнення ми навчилися не менш вправно, ніж збивати ракети. Адже ні для кого не секрет, що ворог завзято полює за розрахунками ППО. Техніка є техніка, щось ламається, не працює, доводиться ремонтувати, здебільшого – у польових умовах. Нині зенітні ракетні війська поступово отримують на озброєння сучасні західні комплекси. Але й на старій радянській техніці українські зенітники показують результат... Звісно, є ще невідомі «потреби» по знищених цілях... До прикладу, А-50 або хоча б Су-57... А ще краще борт, в якому летітиме головний терорист...

Чоловік жартує, що, як народився у сім'ї військових, так і зараз всі його рідні – на війні. Лише на матір, яка теж майже 20 років відслужила в ракетних військах, тепер поклали не менш відповідальну місію – бавити онуків, поки всі нищать окупантів.

— Тато постійно у ротаціях, він у перший день війни прийшов до військкомату і після більш ніж десяти років перерви знову повернувся на службу. Щоправда, у піхоту. Сестра – від початку війни активний волонтер благодійної організації «ЗолотоHelp» в рідному для мене місті - Золотоноші, її чоловік також служить у піхоті.

За матеріалами Анастасії Олехнович для Командування ПС Збройних сил України

Це фото мирних часів схоже на рекламний постер елітного спортклубу, але на ньому – офіцер ЗСУ і волонтерка, брат з сестрою із Золотоноші...

У синьому небі вогненно-жовтий слід ракет ППО: українці вдячні захисникам... (малюнок художника Дмитра Сімонова)

ЧЕРКАСЬКИЙ ДРОН-«ДОВГОЖИТЕЛЬ» ДОПОМАГАЄ ЗНИЩУВАТИ РАШИСТІВ ВЖЕ БІЛЬШ, АНІЖ ПІВТОРА РОКУ!

Між цими фото – більше, аніж півтора року, а бойовий помаранчевий дрон Autel на них - один і той же. Цей дрон, надісланий колись друзями з Канади черкаським волонтерам «Нашого Батальйону», у підрозділі, де він воює, вважають своєрідним «оберегом» - живий не лише дрон, а й усі, для кого він став «залізним побратимом».

До речі, цим підрозділом волонтери з Черкас опікуються ще з 2014 року - з часів оборони Донецького аеропорту - це ті, кого нажахані вороги прозвали «кіборгами»...

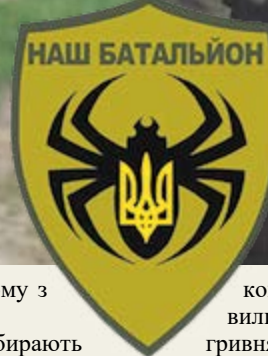
Ще торік дрон «відзначився» у переможних визвольних боях на Харківщині. Потім був «на ротації» - допомагав у підготовці нових операторів у навчальному центрі

та на полігоні. Тепер він знову воює на одному з найгарячіших відтинків Південного фронту.

А волонтери «Нашого батальйону» знов збирають

кошти на нові дрони і буквально днями відправили на фронт ще чотири «Мавіки». У них кожна гривня перетворюється на вбивчу для ворога річ...

НА ЧЕРКАЩИНІ ВІДКРИЛИ ПОТУЖНЕ ПІДПРИЄМСТВО З ВИРОБНИЦТВА ПШОНА

Обладнання, виготовлене на Харківщині, вдалося доставити лише завдяки ЗСУ...

В області відкрили підприємство з глибокої переробки проса й виробництва пшона потужністю 30 тис. тонн продукції на рік. Будівельні роботи було розпочато ще в 2021 році. Однак на заводі стала війна – від початку бойових дій частина унікального обладнання українського виробництва залишалася в «сірій зоні» – Руській Лозовій на Харківщині. І лише дякуючи ЗСУ, які відстояли ці території і зрештою повністю звільнили Харківську область, підприємство отримало змогу доставити обладнання на Черкащину й розпочати роботу.

Підприємство виготовлятиме 30 тисяч тонн продукції на рік – для України й закордону

Директор підприємства Андрій Ручкін розповідає: «Гарантуємо, що господином не доведеться мити наше пшоно – на виході воно матиме ступінь очищення з цифрою 999, тобто майже ідеальне. І досягається це передовими, інноваційними методами очищення та сортування. За допомогою лазерних променів, що проникають всередину ядра, вибраковуюються неякісні зерна. Згодом за допомогою швидкісних форсунок вибракуване пшоно відсівається із загальної маси. Наостанок металодетектори виявляють усі можливі металеві домішки пилу й мікростружки і теж відсіюють їх». За це унікальне обладнання в

грудні 2021 року інвестори заплатили 240 тис. євро, і це найновіші технології галузі, оскільки зерно проходить усю можливу глибинну очистку та переробку. «У підсумку маємо пшоно, як тепер модно говорити, європейської якості. Однак я скажу інакше – це нова українська якість. Нехай іноземці звикають до таких формулювань», – з гордістю розповідає Андрій Ручкін, – Підприємство збудоване за принципом леґо. Тобто тут можна переробляти як невеликі партії, до 300 тонн продукції, що дорівнює невеликому сімейному бізнесові, так і партії по 10–15 ти-

сяч тонн. Саме на таку кількість ми тепер і розраховуємо. Хоча за потреби виробництво легко розширюється, й ми можемо довести обсяги переробки до 30 тис. тонн на рік», – стверджує директор підприємства.

Співзасновник інвестиційної компанії Юрій Ткаченко розповідає, що підприємство орієнтуватиметься на внутрішній та зовнішній ринки: «І в Європі, і в Азії зростає попит на пшоно. Україна продає його до Європи, Близького Сходу й навіть в Австралію. Перспективним є також американський ринок. Окрім традицій-

ного вживання пшононої крупи, з пшона також виготовляють снеки, а ще його використовують у фармацевції. Думаю, якщо обійдеться без катаклізмів, то зможемо повернути інвестиції впродовж 4–5 років».

Начальник Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець акцентує увагу на важливості економічної складової у протистоянні російській агресії – і відповідно, інвестицій у розвиток економіки Черкащини.

«Інвестиції під час війни не лише можливі, а й реальні. Цей проєкт – практичне цьому під-

твердження. Тепер із місцевим бізнесом ми багато спілкуємось на тему переробки. Як ви знаєте, наша Черкащина – аграрний регіон. Але ми не повинні залишатися тільки сировинною базою. Війна показала, наскільки це нестійкий шлях. Блокування морських шляхів, обстріли зернової інфраструктури, енергетичні проблеми показали вразливість сировинної економічної моделі. Тому цілком очевидно, що пріоритетним для нас сьогодні стає розвиток переробних потужностей. Бо це – додана вартість, робочі місця, податки. А значить – плюс до обороноздатності нашої країни», – зазначив Ігор Табурець.

За словами очільника військової адміністрації, ситуація на території області є контрольованою завдяки нашим Збройним силам. І це – гарна передумова для того, щоб всім разом ще наполегливіше працювати задля розвитку економічної спроможності Черкащини та всієї країни.

– Багатомільйонні інвестиції, запуск першої черги з перспективою на подальший розвиток та розширення асортименту, 80 робочих місць на старті – хоча, щоб усі ці плани були реалізовані, – побажав Ігор Табурець.

З публікацій державного інформаційного агентства «Укрінформ»

6-РІЧНИЙ ВОЛОНТЕР ВІДЗНАЧЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПРЕМІЄЮ

Відзнаку 8-ї Національної премії «Діти-гордість України» отримав у Києві перед Різдвяними святами 6-річний блогер і волонтер із Золотоніщини Матвій Брус.

Втім, Матвій зустрічав Різдво у цілком «робочо-му темпі»: напередодні хлопчик передав ЗСУ чер-

гове авто, куплене за донати читачів його сторінок у соцмережах. Mitsubishi вирушить до 143-ї окремої стрілецької бригади після перефарбування у масувальні кольори, змінивши звичний для себе червоний колір – донедавна цей джип був пожежним авто у Литві...

ТУБУС «ДЖАВЕЛІНА», ПІДПИСАНИЙ ЛЕГЕНДАРНИМ БІЙЦЕМ-ПРОТИТАНКІСТОМ, СТАВ «РОДЗИНКОЮ» ВОЛОНТЕРСЬКОГО АУКЦІОНУ В ЧЕРКАСАХ

У переддень Різдва волонтери, митці, музиканти та медійники, спільно з Черкаським обласним краєзнавчим музеєм провели ярмарок «Різдво благодійності», метою якого був збір коштів на авто для протитанкістів 53-ї окремої механізованої бригади ім. князя Володимира Мономаха. Результат перевершив всі очікування – зібрано 109 432 гривні + 40 фунтів стерлінгів. За найбільшу ціну продано тубус від американського переносного ракетного комплексу «Джавелін», підписаний бійцем 53-ї ОМБр з позивним «Пілюля». Всього за два місяці цей молодий боєць спалив з «Джавелінів» і української «Стугни» 22 одиниці броньованої техніки рашистів!

Це 2/3 від вартості автівки, яку мають передати в «князівську» бригаду, яка веде запеклі бої під Авдіївкою.

«Дякуємо кожному, хто долучився! Дякуємо нашим учасникам! Дякуємо нашим благодійникам! Дякуємо СТОВ «Перемога» за найбільший донат на збір! Дякуємо ТРЦ «Любава» за гостинність! Дякуємо всім, хто допоміг створити атмосферу добра, тепла та благодійного Різдва в ці темні для України часи», – написала у соцмережах волонтерка Інна Лук'яченко.

Збір триває. Лишилося зовсім небагато. Авто для перевезення «стугн» та «джавелінів» вже замовлене і чекає в Польщі.

Тубус «Джавеліна», підписаний легендарним бійцем-протитанкістом, викупив Дмитро Соломаха – директор СТОВ з символічною назвою «Перемога»

БЕЗПІЛОТНИКИ, ПІКАПИ, РАЦІЇ, ПРОЖЕКТОРИ, РАЦІЇ...

ЧЕРКАСЬКА ОВА ПЕРЕДАЛА ДОПОМОГУ ЗСУ НА МІЛЬЙОНИ ГРИВЕНЬ І ОСНАЦУЄ ЗЕНІТНО-КУЛЕМЕТНИЙ БАТАЛЬЙОН

«Передали новий транш допомоги від Черкащини для наших ЗСУ. Масштабний, технологічний, різного спрямування. Для підрозділів, де проходять службу наші черкащани, - написав нещодавно на своїй сторінці у Facebook начальник Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець, - По-перше, це 73 безпілотники високої якості з термальним обладнанням, щоб бачити ворога й затемна. Розкладні ліжка, акумулятори, рації, тактичні навушники, прожектори, планшети, кабелі – для формування системи управління та зв'язку. На це все з обласного бюджету ми спрямувати майже 20 млн грн. Плюс доєднались волонтери з «Другого фронту». Окрім того, з допомогою Кам'янки та Корсуня-Шевченківського підсилили підрозділ, що прикриває небо над Черкащиною, ще трьома пікапами. Дякую всім, хто доєднався! Ми повинні щоденно допомагати нашим оборонцям тримати позиції і наступати, женучи ворога геть із української землі!» - підкреслив очільник Черкащини.

Минуло всього декілька днів і в центрі Черкас знову передавали допомогу фронту, цього разу – «автотранш» від Черкаського району, автообнову для зенітно-кулеметного батальйону, що прикриває небо над Черкащиною. Ще два пікапи – для рідної 118-ї окремої бригади тероборони.

Повідомляючи про це, Ігор Табурець окремо подякував Руськополянській територіальній громаді й окремо зазначив: «Водночас продовжуємо технічно підсилювати підрозділи, де служать черкащани. Цього разу це: +53 квадрокоптери, портативні радіоелектронні засоби для протидії БпЛА та ноутбуки. Усе придбано за рахунок нашої Програми територіальної оборони».

В часі війни святкові дні не бувають вихідними – тож вже 26 грудня, наступного дня після Різдва очільник області повідомив, що зенітно-кулеметному батальйону додатково передано ще 7 сучасних пікапів. Цей автотранш - від Шполянської територіальної громади.

ЗАХИСТИТИ ВІД ВІЙНИ І СТИХІЇ: Черкащина масштабує безпековий проект для дітей

Ракетна небезпека, загроза застосування ударних БпЛА, небезпечні знахідки, пожежі та інші стихійні лиха... Кожен із нас має знати, як діяти. Надто наші діти.

«Продовжуємо масштабувати наш безпековий проект, - повідомляє начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець. -

Уже маємо 90 класів безпеки у школах області. Перевершили план на рік. Чотири нових відкрили з початку грудня: у Канівській, Мошнівській, Шевченківській і Ротмистрівській територіальних громадах. Ще 7 запрацюють до кінця року».

У кожному класі є 4 безпекові зони: мінної та пожежної безпеки, правил дорожнього руху й першої домедичної допомоги. Усе для того, щоб діти навчились діяти під час різних загроз...»

За участь у реалізації спільного проекту очільник Черкащини окремо подякував обласній ДСНС, громадам та освітянам.

Нагадаємо: на початок грудня дитячий фонд ООН (UNICEF) облаштував додаткові 8 укриттів у школах Черкащини. Усі роботи «під ключ» - від комунікацій до оздоблення. Плюс генератори на випадок відімкнень світла. Завдяки цьому навчальні заклади тепер мають змогу повноцінно працювати офлайн.

ЗОЛОТОНІСЬКУ ТЕРОБОРОНУ ПОСИЛИЛИ ТРЬОМА АВТІВКАМИ

У переддень відзначення Дня Збройних сил України СТОВ «Воля» передало для потреб підрозділів територіальної оборони позашляховик-пікап. Це була спільна допомога від аграріїв Золотоніщини, завдяки чому вдалося підсилити оборонців трьома автівками. Загалом підприємство власним коштом придбало та передало 5

автівок, постійно підтримує фінансами ініціативи благодійних фондів для військових та переселенців. Окрім того, в День місцевого самоврядування директор СТОВ «Воля» Олексій Головка передав ключі від спецавтомобіля для потреб мешканців села Піщанському сільському голові Руслану Семенюті.

Пікап для фронту завантажили додатковим оснащенням для військових

У «ВЕЧОРАХ НА ХУТОРІ БІЛЯ ДИКАНЬКИ» НАКАЗИ ДАВАВ... КОЗАЦЬКИЙ СОТНИК БУБНІВСЬКОЇ СОТНІ ЧЕРКАЩИНИ

Відомий факт: на хуторі свого друга, першого ректора Київського університету Михайла Максимовича, на горі в Пекарях під Каневом свого часу Микола Гоголь знаходив натхнення для написання багатьох своїх творів. До речі, прізвище коваля у "Вечорах..." – Вакула, характерне саме для Пекарів.

А пам'ятаєте чарівний лист, який допоміг у долі парубка Левка? Наказ, який починається словами "Наказ голові, Євтуху Макогоненку. Дійшло до нас, що ти, старий дурню, замість того, щоб... вести на селі порядок, здурів і влаштуєш пакості..." Лист у «Вечорах на хуторі» підписав «Комісар, відставний поручик Козьма Деркач-Дришпановський». Розповімо про того, хто був його прообразом...

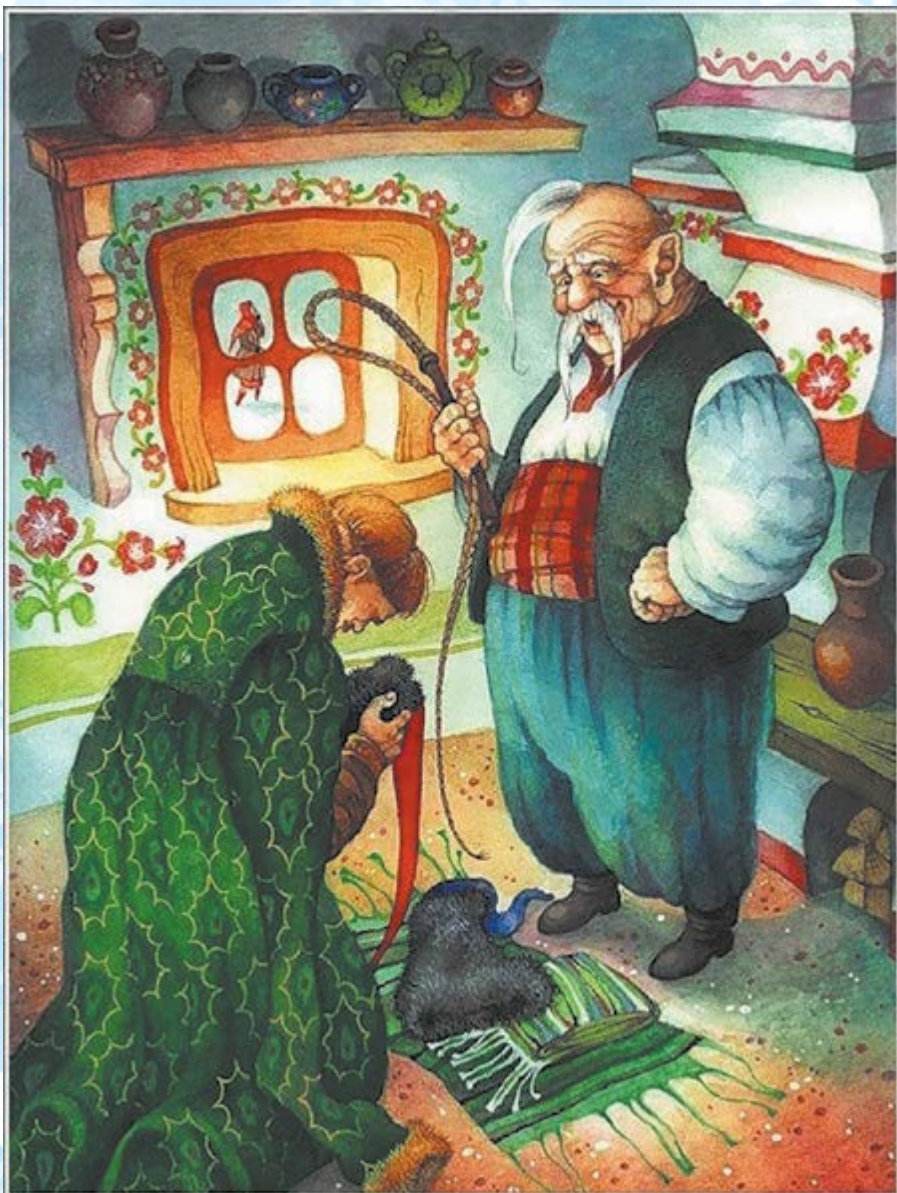
20 квітня 1708 року Універсалом гетьмана Івана Мазепи село Сушки було "жалуване" козацькому сотникові Бубнівської сотні (нині Бубнова Слобідка - село на Золотоніщині) Денисові Деркачу. Після його смерті право на маєтність відписав своїм Універсалом вже гетьман Іван Скоропадський – вдові сотника і трьома його синами, Іванові, Федорові й Андрію. Саме Андрієві Деркачу 1730 року судилося стати "комісаром полковим канівським". Не те, щоб Гоголь повністю "списав" з нього образ свого комісара, але прізвище "позичив", як і деякі деталі суворого, але справедливого характеру. Дослідники вважають, що і від Андрієвого сина, Павла Деркача, теж щось там було...

Цікава й подальша історія сімейства Деркачів. До речі, через нього проходила та "гілочка" родинних зв'язків, яка поріднила, хай і не близько, двох знаменитостей – Миколу Гоголя і першого ректора Київського університету Михайла Максимовича. Цікаво, що бабуся Гоголя, Тетяна Семенівна Лизогуб, мала маєтність у селі Келеберда на лівобережжі Черкащини. Як відомо, існує версія про те, що під час чергового візиту до родича й друга Максимовича у Прохорівку Гоголь знайшов тут і сюжет для "Вія"...

У 1859 році у родині Деркачів у Сушках гостював і Тарас Шевченко – приїздив разом з Михайлом Максимовичем. Потім у листі до Максимовича великий поет передавав їм вітання: "Поклоніться низенько од мене старим Деркачам..." і вислав їм у Сушки свіже видання "Кобзаря" з автографом: "Льву Павловичу Деркачу з дітками і внучатами на wspomин".

Народжена 1828 року, донька Лева Деркача Марія була останньою з родини Деркачів у Сушках. Маючи чин дворянки, не мала гордині й опікувалася сільськими дітьми. Подарувала велику садибу під школу, обставила її меблями і закупила підручники. Постійно фінансувала й сільську церкву.

...Час, революції і війни зглянулися над надгробними пам'ятниками Деркачів – їх і нині можна побачити на сушківському цвинтарі. Їхні добрі вчинки живі у пам'яті людей, а прізвище Деркач навіки вписане Гоголем у безсмертні "Вечори на хуторі біля Диканьки"...

Малюнок Ольги ЮНАЙТІС

У РІЗДВЯНУ КОЗАКІВ

— Я знищу Запорожжя! — закричав несамовито. Той крик долинув до всіх закутків великого султанського палацу. Здрігнулася двірцева варта. Зблідли паші і чауші, впали ниць у тронному залі, чекаючи виходу свого володаря.

— Я зрівняю з землею їхню мерзеньку Січ! — вереснув ще дужче султан, помутнілими від гніву очима оглядаючи зігнуті спина підданих.

Візир, паші, великий муфтії, вчені мулли, чауші луною відгукнулися:

— Воля хондкара — воля аллаха!

Наприкінці грудня, зимової студеної ночі, кримський хан, виконуючи наказ султана, з сорокати тисячами ордою і п'ятнадцятьма тисячами яничарів і спагіїв, присланих морським шляхом з Туреччини, таємними дорогами, відомими тільки найдосвідченішим провідникам, підходив до Січі.

Ще в Бахчисараї він разом з своїми мурзами і гениш-ачерасом

Мурас-пашею обміркували, як знищити кубло гяурських розбійників — Запорозьку Січ. Усі зійшлися на тому, що найкраще застукати запорожців зненацька, коли вони не чекають нападу і коли їх у Січі найменше. Відомо, що на зиму запорожці розходяться по зимівниках, зоставляючи лише шістсот-сімсот чоловік для охорони фортеці. Тому хан наміслив напасти в ніч на другий день Різдва, гадаючи, що запорожці, перепившись ради свята, спатимуть, мов убиті, і їх можна буде легко перерізати...

Хан горбиться в сідлі, кутаючись у теплий кожух.

Але мороз щипає за носа й щоки, а хижий північний вітер залітає під сукняний башлик і холодить спину.

Орда пробираться степом тихо. На останньому привалі воїни вволю нагодували коней, щоб не іржали, приладнали зброю, щоб не чути було брязкоту. Лише глухий гул лине понад землею від тисяч кінських копит, та і його вітер відносить геть від Січі в ногайські степи...

...У Лубенському курені спали не всі. Кілька козаків, накрившись ряднами, схилилися в найдальшому кутку біля свічки і грали в карти. На ослінчику блищало золото й срібло.

Діда Шевчика з ними не було. Йому ще звечора не поталанило, і він, програвшись до цурки, з досади ліг спати. Не пофартунило йому і з місцем для спання. Він любив умоститися біля груби чи на лежанці, щоб вигрівати старечі кістки. Але сьогодні в курені яблуку ніде впасти; з усіх усюд — і з паланок, і з найдальших зимівників, і навіть з Лівобережжя та Слобожанщини — понаїздили запорожці, щоб переобрати кошового. На всіх полах густо, мов оселедці в бочці, лежали козаки. З тієї ж причини всі були тверезі, хоча на кошт січової скарбниці було заготовлено чимало горілки, пива й меду, щоб повеселитися після виборів нового кошового.

Поштовхавшись біля груби та лежанки і не знайшовши там ані найменшої щілинки, щоб вшитися між козаків, що хропли на всі заставки. Шевчик змушений був лягти віконця. Накрившись з головою старою кожанкою, він скру-

тився в бублик і заснув.

Десь ген-ген за північ дід Шевчик раптом прокинувся. Йому приснився страшний сон.

Буцімто поплив він на каюкові трусити ятері в Чортомлику. І заплив далеко, аж за прогній, де риби до гибелі, але не кожен козак наважиться ловити її там. Один кошовий отаман Сірко намілюється запливати туди, бо й самого чорта не боїться. Кажуть, коли ще був молодий і разом з товаришами шукав місце для нової Січі, одного разу заплив з Дніпра в якусь невідому річку з темними глибочезними ямами, крутими берегами та густим лататтям. Сподобалося йому те місце. Зійшов з човна на берег, щоб краще роздивитися, де фортецю будувати, аж раптом вилазить з очеретів величезний рогатий чорт і суне прямо на нього. Іклами клацає і роги наставляє — хоче розтопати козака або налякати, щоб тікав. Та не на такого натрапив! Витягнув Сірко з-за пояса пістоль та як бабахне — чорт так і мликнув у воду! Булькнув — і пішов на дно! Тільки хвиля розляглася. А Сірко привів козаків і там, де впадає в Дніпро та безіменна річка, яку на пам'ять про перемогу над чортом відтоді почали прозивати Чортомликом, побудував Січ... І от подумав Шевчик: "Сірко не боявся чорта, коли тут жодної живої душі не було, то чого ж мені боятися тепер? Попливу — заставлю ятері там, де ніхто ще

НІЧ НА ЗАПОРОЗЬКУ СІЧ ВТОРГЛИСЯ ЯНИЧАРИ. УРЯТУВАЛИ... ГРА У КАРТИ І ПОГАННИЙ СОН

Лист запорожців дійшов до султана. Розлютований невдалими походами під Чигирин, Магомет Четвертий ошalenів від такого нечуваного нахабства... Драгомана з полонених козаків, який прочитав і переклав листа, звелів негайно скарлати, а сувій жовтавого цупкого паперу кинув собі під ноги — потоптав, а потім спалив над свічкою.

не заставля! На беру вранці риби повен човен!" Заплив він з чистого плеса в тиху заводь, вибрав місце та тільки опустил один ятір у воду, — аж тут як вирине з води якась марище-страховище та як схопить козака за правого вуса — і потягнуло донизу...

Обливаючись потом, Шевчик лупнув очима. За правого вуса справді хтось його міцно цупирив. Що за нечиста сила!

Здається, він уже ж не спить! І не пив звечора!

Лапнувши рукою за вуса, старий зрозумів, що страх його марний. Довгий сивий вус просто примерз до підвіконня і тримався мов на прив'язі.

Не без жалю Шевчик відрізав шматочок вуса, перехрестився і сів, спираючись рукою на зледеніле підвіконня. В курені було темно. Тільки в кутку блимала під рядном свічка: картярі ще не лягали спати. А надворі світив місяць. Крізь верхні незамерзлі шибки пробивалось голубувате сяйво.

"Мабуть, уже й до ранку недалеко, — подумав дід Шевчик. — Місяць, здається, заходить за сторожову вежу". І щоб переконатися, що

свій довгий вік перебачив він їх достобіса!

Уперше в житті посправньому зляквся козак Шевчик! Перехрестившись і ще раз смикнувши себе за вуса, щоб пересвідчитись, що справді не спить, старий припав знову до шибки. Яничари! Стоять, прокляті, сумирно, — мабуть, до бою готуються. Ще й очиськами лупають.

Шевчик притьмом скочив з полу, підбіг до картярів — і потушив свічку.

— Яничари в Січі! — видихнув пере-

лякано.

Метелиця від несподіванки випустив з рук карти.

— Ти часом не збожеволів. Шевчику? — гримнув він.

— Хай мене грім поб'є і свята Богородиця, коли брешу! Погляньте у вікна!

Звенигора кинувся до вікна й похолов: Шевчик не збрехав. У Січі було повно яничарів.

— Друзі, будіть товариство! Але тихо!.. Батьку Корню, підпріть двері, щоб ніякий собака не вскочив!.. Готуйте мушкети й поро!

За хвилину весь курінь був на ногах. Страшні слова: "Яничари в Січі!" — враз розігнали сон. Поскільки курінний ночував у кошового перед радою, то всі мимоволі почали прислухатися до слів Арсена.

— Ставте порохівниці і ящики з кулями на столи! — наказував він. — Заряджаючи, до столів! Стрільці, до вікон! Вогонь вести безперервно! Нумо, швидше, браття!

Козаки стали на свої місця. Одні заряджали мушкети, інші передавали стрільцям, а ті, вже напоготові, чекали наказу стріляти.

— Воґони! — крикнув Звенигора. Гримнув залп. Потім — другий, третій. Курінь заволокло димом. У відповідь знадвору пролунало страшне нелюдське виття. Яничари подалися назад, залишивши на снігу кілька десятків убитих і пораниених. Але тікати їм нікуди. Ззаду колихалася суцільна жива стіна.

Цілитися козакам не доводилося: яничари стояли так густо, що одна куля пронизувала зразу двох, а то й трьох.

Після перших залпів уся Січ схопилася на ноги. Кожен курінь ошетинився дулами мушкетів. Безперервно гриміли залпи. З веж ударили гаківниці й гармати. Рясний дощ куль і ядер лився на січовий майдан, де зібралось найбільше ворогів, і косив їх десятками й сотнями.

Збожеволілі від жаху яничари заметушилися, заметалися по Січі, як звірі у ловчій ямі. Ті, що були ближче до воріт, намагалися відчинити їх. Даремні зусилля! Ніхто

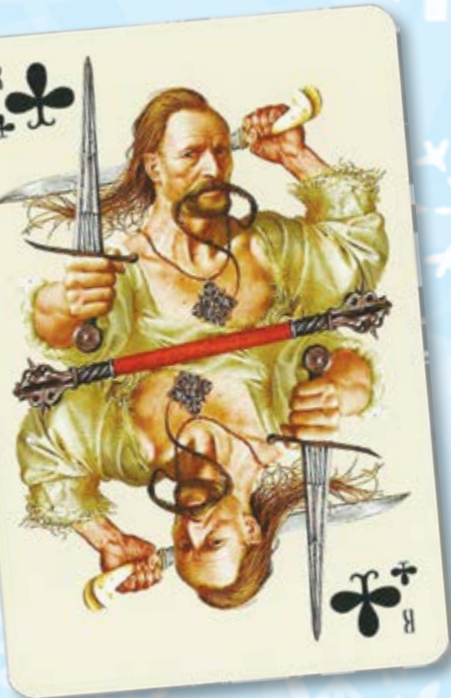
з них не знав потайних підойм, з допомогою яких відчинялися ворота. А коли з надбрамної вежі ударили гармати, натовп відхлинув назад.

Вже ніхто не слухав нічиїх наказів. Кожен думав тільки про порятунок. Бачачи, що звідусіль гримлять постріли, ошалілі яничари і спагії згадали про хвіртку, якою входили до Січі. Туди! До неї! Втекти з цього пекла, де кожен курінь, старшинська хата і військова скарбниця, ба навіть церква — хоч насправді то різнокольорові вікна миготіли в ній від вогню, що вилітав з дул мушкетів, — сіють смерть!

Тисячний натовп ринув до хвіртки. Але прохід там дуже вузький. В нього може протиснутися за раз лише один утікач. І кожен намагається бути тим щасливцем. Дехто прокладав собі дорогу шаблею, стинаючи голови своїм єдиновірцям.

Задні напірали на передніх. Кожен кричав, лаявся, погрожував, проклинав. Хрипи вмираючих, стогін пораниених, вигуки поодиноких старшин, що намагалися навести хоч який-небудь лад, безперервний гул пострілів — усе злилося в дикий нелюдський рев.

Широким майдан, усі січові вулички й провулки поміж куренями були вже завалені трупами й пораниеними. Поміж ними причаїлося, рятуючись від куль, багато

яничарів. Сніг почорнів од крові.

Зненацька в неймовірний шум і гвалт ввірвався тривожний рокіт тулумбасів, а потім — зазивний клич бойових козацьких рогів, що кликали до атаки. Звуки лунали з старшинського куреня.

Стрільянина почала вщухати. І тоді почувся сильний голос кошового Сірка.

— До шабел, браття-молодці! До шабел! Припиніть стрільянина! Виходьте з куренів! Бийте клятих! Смерть бусурменам!

Стрільянина враз припинилася. Крізь розбиті вікна, крізь розчинені навстіж двері з куренів повалили запорожці з шаблями, з ятаганами, з келепами в руках. З криком, з бойовими кличами ринули вони на ворогів, що, ошалілі від жаху, металися в передсвітанковій морозній імлі...

До ранку побоїще в Січі закінчилось. Лише півтори тисячі яничарів і спагіїв вислизнули з пастки, в яку самі залізли, і принесли ханові звістку про жакливу загибель своїх товаришів. Забувши про високий сан і тисячі простих воїнів, що темною масою стояли кінним строєм навколо, хан простер до неба руки і страшно, розпачливо завив, вискалюючи проти місяця гострі білі зуби.

— У-у-у! Шайтан!.. Горе нам!.. У-у-у!

Він ударив коня під боки і помчав у степ, геть від Дніпра. За ханом, збиваючи мерзлу землю ударами кінських копит, двинула орда...

З книги Володимира МАЛИКА "Фірман султана", мал. Ігоря ВИШИНЬСЬКОГО (1979 р.) та Владислава ЄРКА (2012 р.)

Довідка «Козацького краю»

Ця битва – реальна історична подія, яка сталася у Різдва ніч з 1674 на 1675 рік. 15 тисяч турецьких яничарів та близько 40 тисяч татар підійшли до Чортотлицької Січі. Знявши охорону, на Січ тихо увійшли тисячі яничарів. Розрахунок був на те, що запорожці будуть сп'янілими. Козацький літописець Самійло Величко вказував на старого запорожця Шевчика, якому приснився страшний сон – і коли він прокинувся, то побачив яничарів за вікном куреня і розбудив решту побратимів... В результаті запорожці відкрили вогонь зі своїх куренів, а потім пішли у рукопашну з шаблями і перебили майже всіх ворогів.

У підсумку битви загинуло 13 000 яничарів і всього 50 козаків. 150 яничарів було взято в полон. Також загинуло багато татар, але точна кількість невідома. Два дні козаки вичищали Січ від ворожих трупів, які спускали в ополонки замерзлого Дніпра...

незбаром ранок і йому недовго в безсонні перевертатися з боку на бік на твердих дошках, виглянув крізь віконце надвір.

Спершу старий козак подумав, що він або спить, або збожеволів. Просто перед вікном, за якихось три-чотири кроки від куреня, стояла суцільна стіна яничарів. За

КОМП'ЮТЕРНА ГРА, ПЕРСОНАЖАМИ ЯКОЇ СТАЛИ ДВІ ЧЕРКАЩАНКИ, ЗІБРАЛА МІЛЬЙОНИ ДЛЯ ЗСУ

Восени-2023 Марш жінок і спільнота Жіночий Ветеранський Рух оголошували масштабний збір на потреби захисниць України. Ініціатива була сформована у вигляді комп'ютерної гри, названої «Legend of Sister's Power». До неї приєднались 30 «сестер» – відомі українки зі сфери журналістики, блогери, спортсменки, військові, а також жінки культури.

Серед мисткинь, які стали персонажами комп'ютерної гри, є і дві уродженки Черкас: письменниця Ірена Карпа та діджейка Дар'я Коломієць.

«Агентки змін», цілком яких було накопичити ресурси для забезпечення військових жінок на фронті всім необхідним, мали місію – зібрати мінімум по 100 ти-

сяч гривень кожна протягом трьох тижнів (три мільйони в сумі).

Кожній виділяли окрему «банку» для збору коштів. Після завершен-

ня збору ці банки «розбили», всі зібрані «сестрами» гроші склали

докупи і закупили оснащення для жінок, які служать в ЗСУ.

«Це - для жінок-військовослужбовиць, які виборюють нашу свободу. Для жінок, які сила. Для жінок, якими я безмежно пишаюся. Для жінок, яким дякую», – заявила діджейка, продюсерка та культурна активістка, черкащанка Дар'я Коломієць, на «банку» якої надійшло 101,5 тисячі гривень.

«Монобанка» письменниці й співачки родом з Черкас Ірени Карпи збрала 174 тисячі гривень. «Хочемо забезпечити наших сестер всім необхідним: від берців 36-го розміру до приладів нічного бачення, автівок та дронів. Щоб кожна військовослужбовиця України знала: їй є на кого спертися у тилу, ми пишаємося нею, ми вдячні їй, ми підтримуємо її», – каже Ірена Карпа.

ФОТОВИСТАВКА «НЕЗЛАМНІ»: МИСТЕЦТВО — ОБОРОНІ Й БЕЗПЕЦІ

Пронизливий погляд з-під балаклави черкащанина, бійця Сил спецоперацій... Люди зі сталі, які не здалися попри жодні виклики й пекельні бої...Фотограф Ігор Єфімов підготував для Черкаського художнього музею виставку фотографій «Незламні», - п'яту, ювілейну персональна виставка і третю – про війну.

«Для мене це дуже важлива, чутлива тема і я вдячний команді «18000» за можливість проговорити цю тему разом, у різний спосіб», - говорить Ігор.

Проект розпочинався з серії інтернет-публікацій: «Незламні» - один із найважливіших та найвідповідальніших проектів «18000» за цей час, - говорить журналістка Єлена Щепак. - Наша команда розповідала історії 10 героїв, які втратили кінцівку на фронті.

Пам'ятаю, як ми тільки обговорювали ідею цього проекту. В голові роїлося багато думок про майбутні розмови з бійцями. Мій головний міф: що вони потребуватимуть підтримки, а я не зможу знайти правильних слів. По факту вийшло: ми захоплено слухали історії, щиро сміялись із їхніх жартів, у щемливі моменти, здавалось, підтримка потрібна нам, а не їм...»

Одразу опісля виставки був аукціон, метою якого було завершення збору 3 млн грн на дрони «Мавік» та евакуаційні автівки.

ПРО СПІВАЧКУ Й ВОЛОНТЕРКУ З ЧЕРКАЩАНИНИ ВІДЗНЯТО ФІЛЬМ-МЮЗИКЛ

Прем'єрний показ документального фільму-мюзиклу «Пісенна Світлиця» про письменницю, співачку й волонтерку Руслану Лоцман відбувся у грудні в Будинку Кіно на вул. Саксаганського в Києві. На показі проводився збір коштів на 21-й тепловізор для ЗСУ – до того Руслана передала військовим вже 20 тепловізорів, кошти на які збрала разом з родиною за час з лютого 2022 року - від початку повномасштабного вторгнення росії.

Довідка

Руслана Лоцман - родом з Сигнаївки на Черкащині. Свій пісенний шлях розпочала 1994 року.

Від 2014-го постійно виступає з концертами перед військами ЗСУ (за 9 років волонтерської діяльності таких концертів було вже більше 500). Волонтерською діяльністю займається разом з усією родиною. Одружена з оператором-документалістом Дмитром Глухеньким. У них зростають і співають трое дітей: Оріяна, Милада і Тарас.

«ДРОНОТУР» ВІД ГУРТУ ЧЕРКАЩАНИНА+АУКЦІОН ВІД FORBES ДАЛИ МАЙЖЕ ПІВ МІЛЬЙОНА ДОЛАРІВ НА «ЗАСОБИ ВІД СВОЛОТИ»

Музичний гурт «Бумбокс» і його лідер, черкащанин Андрій Хливнюк відвідували черговий етап збору коштів на дрони для ЗСУ - підсумку музичного туру гурту Європою та продаж інструментів барабанщика на престижному міжнародному аукціоні.

«В цьому місяці Бумбокс привезли з Дронотуру 92 000 доларів і 400 000 доларів вчора отримали на аукціоні Forbes за барабани Олександра Люлякіна. Дякуємо вам, люди.

P.S. Незабаром дівчата і хлопці отримують нові необхідні засоби для знищення сволоти», - йдеться на офіційній сторінці гурту «Бумбокс».

ЧЕРГОВИЙ РЕЙД ЧЕРКАСЬКИХ ВОЛОНТЕРІВ: вітали з Різдом десантників під Мар'їнкою

Під великою «ялинкою» на Донеччині - десантники з мандаринами й газетами з Черкас у мить короткого затишшя...

Квадрокоптери, два баггі, інструмент, амуніція, засоби утеплення, смаколики та газети «Козацький край» - все це доставили напередодні Різдва волонтери ГО «Наш батальйон» українським десантникам, які воюють під Мар'їнкою на Донеччині.

Напередодні волонтери «Нашого батальйону» передали на фронт і чергову десятку ударних FPV-дронів, зібраних в Черкасах для нищення окупантів.

Цікаво, що до волонтерських акцій і випробувань баггі охоче долучається навіть позивний Гая (Галатея) – собака волонтера В'ячеслава Скічка породи джек-рассел-тер'єр. Оскільки фізично й матеріально не може – допомагає морально. Їй всього 2,5 роки – тому життя без повітряних тривого у рідних Черкасах вона мало пам'ятає, але зовсім не проти, щоб її господар нарешті більше часу був вдома і не сезав надовго у поїздках «на нуль»...

Позивний Гая на капоті баггі типу «Мангуст» - під час «конструкторських випробувань»

НАД ЧЕРКАЩИНОЮ ЗБИТО РЕКОРДНУ КІЛЬКІСТЬ «ШАХЕДІВ» ПРОТЯГОМ ОДНІЄЇ НОЧІ

Українські ракети збили не лише безпілотники ворогів, а й їхню зарозумілість. Малюнок Олексія Кустовського

Водночас 4 російських безпілотники збиті в ніч на 21 грудня в небі над Черкаським, Звенигородським і Золотоніським районами Черкащини.

Як повідомив начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець, «за попередньою інформацією, внаслідок падіння уламків є незначні наслідки: пошкоджено декілька господарських споруд і дах житлового будинку. Найголовніше - люди не постраждали».

Збиття ворожих повітряних цілей над територією області – річ не нова, проте така кількість безпілотників, знищених протягом однієї ночі – рекордна.

РІК ТОМУ В БОЯХ ПІД БАХМУТОМ ЗГАСЛИ ДВІ ЗІРКИ «ДОВОЄННИХ» МОЛОДІЖНИХ КОМПАНІЙ...

21 грудня 2022 року в бою за Кліщівку загинув черкащанин Олег Рибальченко (позивний «Риба»), футболний «ультрас» («Динамо»), журналіст (автор антикорупційних публікацій, зокрема - в «Українській правді»), в часи АТО - воїн взводу «Синдикат» у складі батальйону «Айдар» (Щастя), а потім «ОУН» (Піски), після початку повномасштабного вторгнення РФ - босць добровольчої роти «УВО» Президентського полку ім.Б.Хмельницького.

Його побратим, Володимир Єжов (позивний «Вус»)

прославився як геймдизайнер GSC Game World - брав участь у створенні таких знаменитих на весь світ комп'ютерних ігор, як S.T.A.L.K.E.R., Clear Sky і «Козаки». В «УВО» командував аеророзвідкою. Загинув наступного дня після свого друга - 22 грудня. Їм обом було по 27 років...

Наприкінці 2023-го з Черкас на фронт відправилася бойова машина-баггі з написом «Риба» на борту - споряджена коштом батьків Олега Рибальченка. Машина допомагатиме нищити тих, хто вбив молодих українських хлопців, які захищали свою землю від чужинців...

ЧЕРКАЩАНИН НОМІНОВАНИЙ НА ЗВАННЯ КРАЩОГО ФУТБОЛІСТА МІСЯЦЯ В ІСПАНІЇ

Артем Довбик, нападник каталонського клубу «Жирона» - серед претендентів на звання кращого гравця Іспанії в грудні 2023 року.

Уродженець Черкас номінований на це звання вже другий місяць поспіль - у листопаді приз дістався іншому, але нині у нашого земляка є всі шанси на абсолютне визнання...

Тим часом, авторитетне спеціалізоване футбольне видання Fichajes оприлюднило інформацію про те, що Артема прагнуть переманити до себе водночас три клуби Англійської прем'єр-ліги: 26-річного бомбардира хочуть бачити у своєму складі лондонська «Вест Хем» і «Фулхем» та «Астон Вілла» з Бірмінгема.

ПИСЬМЕННИК-ФРОНТОВИК З ЧЕРКАС ОТРИМАВ ПРЕМІЮ РОКУ

20 грудня в Києві відбулося нагородження Премії року «Української Правди», яка відзначає видатних людей та історії, що змінили нашу країну.

Традиційно обирали переможців у номінаціях: «Журналіст року», «Митець року», «Волонтер року», «Громадянська позиція», «Найкращий соціальний проєкт» та «Герой УП».

Церемонія вручення проходила у Будинку звукозапису Українського радіо.

У номінації «Митець року» переможцем став письменник родом з Черкас Артем Чех. Автор з березня 2022-го воює на передовій, а в травні 2023-го вже був під Бахмутом. Очевидно, що в майбутньому події російсько-української війни знайдуть відголосок в його нових романах, адже, як вважає сам письменник: «Війна не привід відмовлятися від творчості».

КОЗАЦЬКА ІКОНА ПОЄДНАЛА ІСТОРІЮ РЖАВЦЯ НА КАНІВЩИНІ Й ІРЖАВЦЯ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

СИВА ІСТОРІЯ ЗЕЛЕНИХ БЕРЕГІВ РОСАВИ

Ця місцина на Канівщині надзвичайно мальовнича й багата історією. Нині це два зовсім непримітні на карті села – Малий Ржавець та Полствин (колишній Великий Ржавець), колиш же вони були єдиним містечком, що розкинулося на обох берегах річки Росави...

Невідомо, як називалося розкопане археологами поселення, яке було тут за часів Русі – очевидно, що воно було спалене монголо-татарами в 1239-1240 роках, водночас із сусідніми Каневом і Роднем. Якщо поруч зі згарищем його зуміли відбудувати ті, хто вижив, то цілком можливо, що так воно і звалось – Ржавець (або ж Іржавець, як і понині каже тут дехто з місцевих), бо це давньоруське слово буквально означає «болотиста місцевість». Посланець Папи Римського Плато Карпіні, прямуючи 1246 року через ці землі з дипломатичною місією до столиці Золотої Орди, відзначив, що саме в Каневі була розташована постійна військова залога загарбників-ординців, а їхні баскаки збирали данину з усіх жителів довколишніх земель, які лежали в руїнах та попелищах...

В офіційних документах з темряви часів Ржавець вперше вигулькне літа Божого 1455-го. Саме в цей рік Київський князь Олександр Володимирович «жалував» своєю грамотою «Ржавець, град у полі на Росаві», своєму вірному воєводи Олександр Сохновичу, який відзначився, захищаючи князівство від татарських набігів.

Достеменно відомий рік, коли «місто на Росаві» було розділене на Великий і Малий Ржавець – 1498-й. В цей рік, після смерті останнього в роду Олександровичів чоловіка, Ржавець поділили між собою дві доньки воєводи Олександра. Великим Ржавцем відтоді володіла Ордина Сенцова та її чоловік, Прокура Суцанський, а Малим Ржавцем – сестра Ордина, чис ім'я історія не зберегла.

Згідно з переписом 1616 року, ці землі підпорядковувалися Канівському староству й за них вже вели суперечку канівські міщани і київський земський писар Федір Прокура.

ПОЛКОВНИК СТОРОЖЕНКО: СИН РЖАВЦЯ НА РОСАВІ І «БАТЬКО» ІРЖАВЦЯ ПІД ПРИЛУКАМИ

Якраз в той час (орієнтовно 1620 року), у Великому Ржавці, в родині Феська (Федора) Стороженка, старшини Канівського козацького полку, народився син Іван. Хлопець зростав у родині канівських козаків, де з давніх часів свято шанували волю степів, віру православному і шаблю козацьку. Його батько був полковим старшиною Канівського полку в часи Хмельниччини, дід Андрій – старшиною того ж полку і бив московитів під Смоленськом, а прадід Ілля на початку 1600-х років очолював самоврядування Канева – був війтом міста...

В часи Козаччини і Малий, і Великий Ржавець належали за адміністративно-військовим поділом до Канівського полку, який вважався одним з найдисциплінованих у козацькому реєстровому війську. Тому, коли Богдан Хмельницький гуртував перші війська повстанців на Запорізькій Січі, приборкувати повсталих відправили саме канівчан на чолі з полковником Єжи Голубом. Серед козаків Канівського полку були й ржавчани. Запідозривши підготовку бунту в полку, польський комісар розпустив його, і більшість козаків приєдналася до повстанців Хмельницького. У рядах війська гетьмана Хмелья билися тоді і Федір Стороженко, і син його Іван. У реєстрі 1649 року Іван Сто-

роженко записаний ще простим козаком Канівського полку, а вже у 1651-у згадується в документах як київський полковий осавул. Згодом – знову у рідному Канівському полку, на старшинських посадах.

Як відомо, це повстання не принесло волі Україні – з часом російський цар поділив її з польським королем. Ще 20 липня 1661 року король Польщі жалував «привілей» на Малий і Великий Ржавці двом братам-шляхтичам, Андрієві і Степанові Держановським. У той же час млином на Росаві біля Малого Ржавця володів Канівський Богородицький монастир (згодом спалений під час набігу турків). Цей млин фігурує в універсалах привілеїв, підписаних 1663 року гетьманом Павлом Тетерею (пізніше його можна бачити і в універсалах гетьмана Петра Дорошенка)...

Після укладання Андрусівського перемир'я 1667 року, яке остаточно поділило Україну по Дніпру між Польщею і росією, Іван Стороженко залишає Канівщину і переселяється з родиною на лівобережжя Дніпра, у Прилуцький полк, до села, названого Іржавець (пізніше – Полтавської губернії, а нині Чернігівської області). Назву воно недарма отримало таку саму, як рідне село Стороженка – його зазначували саме вихідці з Канівщини, які сюди переселились...

На новому місці – знову в епіцентрі військових і політичних подій. Стороженко стає сотником Ічнянської сотні, якийсь час наказним полковником Прилуцького полку, бере участь у Кримському поході 1687 року... Учасник «Коломацького перевороту» – голосував за обрання Івана Мазепи гетьманом України. Від серпня 1687 року – полковник Прилуцького полку, керує походами проти кримчаків та на турецьку фортецю Кизикермен. За зв'язку в боях 22 червня 1690 року отримує універсал гетьмана Мазепи на володіння містечком Іржавець, млином і землями в околицях Іржавця, Ічні, Іваниці й Прилук (Чернігівщина). У січні 1693 року йде у відставку – полковнику, якому вже за 70 років, даються взнаки і вік, і бойові рани. Він взятий під особисту гетьманську опіку як «визначний військовий товариш», але вже 15 лютого 1693 року залишає цей світ...

Іржавець у спадок, згідно рішення Івана Мазепи, отримує вдова Івана Стороженка Марія, донька Ганни Золотаренко і пасербиця Богдана Хмельницького, уродженка

Корсуня. Зі спадкового батьківського маєтку в «новому» Іржавці їх син Андрій, названий в честь прадіда-звитяжця над московитами, піде козакувати до Ічнянської сотні і стане її сотником на цілих 15 років. Андрієва ж сестра Ганна вийде заміж за братового товариша з тієї ж Ічнянської сотні – Івана Даценка. Саме Даценкові і його побратимам судилося принести до Іржавця ікону, яка прославить село якщо не на весь світ, то на всю Україну...

ЧУДОТВОРНА ІКОНА З ІРЖАВЦЯ

Як потрапила до Свято-Троїцького храму в Іржавці чудотворна ікона Божої Матері – існують різні версії. Головна з них – козаки, які поверталися з походу в Іржавець спаленими й поруйнованими землями Правобережжя, знайшли ікону в розореній і покинутій церкві у Мошнах – зовсім поруч з канівським Великим Ржавцем! Ікону, про яку було відомо, що вона з Січі, вирішили забрати до «нового» Іржавця. Збереглися імена цих козаків: Данило Полув'яний, Ярема Голик, Іван Чистий, Федір Фастовець і (увага!) Іван Даценко, зять покійного полковника Стороженка.

В Іржавці козаки передали ікону в дар місцевому священику Якову Кушакевичу, а той відправив її на реставрацію іконописцю Венедикту в Густинський монастир. В ніч після завершення реставрації чернець нібито прокинувся від сонячного сяйва, яке почала випромінювати ікона. Вражений іконописець приніс ікону Пресвятої Богородиці до Іржавця і розповів про все отцю Якову. Той – прихожанам і розпочалася історія слави ікони, як чудотворної. Кажуть, «плакати»

до великих подій, хороших або поганих, вона почала ще в часи до Іржавця – коли, за переказами, зберігалася спочатку на Чортотлицькій, а потім на Олешківській Січі. Плакала, зокрема, і в день поразки, отриманої від московитів царя Петра під Полтавою козаків гетьмана Мазепи і запорожців його союзника, кошового отамана Костя Гордієнка – ікона була з ними в тому поході...

У травні 1716 року, в день відкриття у Іржавці нового мурованого храму, зведеного коштом родини Стороженків, ікона теж почала «плакати» і так тривало три дні. Про святиню дізнавалось все більше і більше людей, які потоком йшли до Іржавця за зціленням від епілепсії, душевних хвороб і безпліддя...

Так було аж до 1932 року, коли місцеві активісти-сталіністи з товариства «Безбожник» не знищили храм в Іржавці. Найбільш активна з безбожниць кинула до вогнища, розведеного біля зруйнованої церкви, й козацьку ікону Пресвятої Богородиці...

Збереглася єдине фото ікони, зроблене 1920 року сином купця з Ічні, професором-шевченкознавцем Київського університету Сергієм Масловим. Цікаво, що навіть на цьому фото видно слід від сліз з правого ока Богородиці...

Як не дивно, те, що про ікону з Іржавця писав сам Тарас Шевченко, навіть у подальші радянські часи слугувало «оберегом» принаймні для пам'яті про неї (при цьому згадуються в різних джерелах і як Іржавецька, і як Ржавецька). На жаль, вже ніхто й ніколи не встановить, ким було написано цю ікону далекого 1572 року, як це числиться згідно церковних хронік. Вважається, що була вона спочатку в козацькій церкві Святої Покрови на запорозькому острові Хортиця, а потім на Олешківській Січі поблизу Херсону. Мистецтвознавці констатують, що зображення відноситься до типу Одігтрії (Провідниці). Зображення лику – не східної, а європейської школи іконопису і лик Богородиці схожий на обличчя українських жінок. Богородиця тримала на руках маленького Ісуса з Євангелієм у руці – Благословенням. Саме тому козаки й отримували благословення біля цієї ікони перед особливо важливими походами...

Восени 2023 року відвідувачам Києво-Печерської лаври, одним із основних меценатів якої свого часу був гетьман Мазепа, продемонстрували найдавніший із збережених в Україні списків (копій) Іржавецької ікони Богородиці. Схоже, вона допомагає Україні навіть через копії чудотворної ікони, про яку Тарас Шевченко писав і в прозі, і в поемі, яка так і називається «Іржавець»: «Заплакала Матер Божо / Сльозами святыми, / Заплакала милосерда, / Неначе за Сином. / І Бог зглянувся на ті сльози, / Пречистій сльози! / Побив Петра, побив ката / На нагній дорозі». Так станеться, з Божою поміччю, і з сучасними ворогами України...

Оригінал ікони Богородиці з Іржавця – на єдиному збереженому фото 1920 року та полковник Іван Стороженко з Іржавця (Ржавця) – на єдиному прижиттєвому портреті XVII ст. (з колекції Василя Тарнавського)

■ БОЙОВЕ СВЯТКУВАННЯ

З МОЛИТВОЮ НА УСТАХ
І З ШАБЛЕЮ У РУЦІ...

Новий, 1920 рік і Різдво Христове штаб Зимового походу Армії УНР зустрічав на Уманщині

Армію УНР, знекровлену боями і пошестю тифу, численні вороги української державності вже вважали приреченою на загибель, коли 6 грудня 1919 року затиснута у "трикутнику смерті" українська сила раптом ударила, як стала пружина, що різко розпрямилася, і пронижала багнетами й шаблями окуповану територію, сіючи серед ворогів жахливу паніку. В історію це увійшло як Перший зимовий похід Армії УНР, яка протягом 180 днів із боями здолала понад 2500 кілометрів і вкрила славою українські бойові знамена...

Армія вела наступ чотирма групами військ, причому в усіх серед головного командування можна було бачити генералів і полковників із Черкащини. Київську групу військ очолював Юрко Тютюнник родом зі звенигородського Будища, Волинську – Олександр Загородський із тальнівського Зеленьківа, на другому етапі походу на чолі Запорізької групи став колишній холодноярський отаман Андрій Гулий-Гуленко, а 3-ю (Залізною) стрілецькою дивізією командував Валентин Трутенко зі Звенигородки.

При загальній кількості у 10 тис. бійців боездатними було максимум 3-3,5 тисячі (вози обозу були переповнені хворими на тиф). При двох тисячах шабель і 12 гарматах Армія демонструвала чудеса хоробрості – бо воювала на своїй Богом даній землі...

Уже наприкінці першого місяця походу, напередодні початку другого десятиліття буремного ХХ століття Армія УНР вела бої на Черкащині – проти денікінців та "червоних". 28 грудня Київська дивізія стрімкою атакою захопила Жашків, знезброївши місцеву залозу "Добровольческой армії" Денікіна, а "чорні запорожці" Петра Дяченка з наскоку порубали денікінців в околиць селах. Тільки туманна погода допомогла дременуті від шабель "чорних запорожців" розхваленому денікінському генералові Бредову – його авто поторохтіло дорогою на Умань, але бредовський штаб з усіма ідеологами "єдиної і неделимої Росії", їхньою охороною і канцелярією потрапив у полон до українців.

Тим часом Штаб Армії УНР,

Запорозька та Третя стрілецька дивізія 30 грудня через маньківські Іваньки і Паланочку, перетнувши залізничну лінію Умань–Христинівка–Звенигородка, вийшли на уманські Роги й тальнівське Легедзине. У ніч проти 31 грудня між селами

місцевих – кадрового військового Володимира Ольшевського та колишнього вчителя, повстанського отамана Петра Дерещука. Редакція газети "Україна", що від самого початку Зимового походу пересувалася разом із Київською дивізією, на-

динарці й джури підготували до триденного відпочинку хату місцевого священика, яка була лише трохи більшою від інших у селі. Отець Павло радо зустрів воїнів, додавши до їхнього похідного самовара на столі запашний куліч – власне, з чаю-

■ Війська УНР Першого Зимового походу в околицях Умані.

Паланочка й Роги українські війська перейшли залізницю Христинівка–Шпола. Причому, як згадував командувач українців Михайло Омелянович-Павленко, здійснювати руйнацію залізниці, захоплення телефонних і телеграфних ліній активно допомагало місцеве населення. Селяни, які жили понад залізничною дорогою, вже стималися від того, що вона несе загрозу – щоб більше не бачити ешелони з більшовиками і денікінцями, вони радо ховали порівчачах і лісах розібрані рейки і шпали. Натомість українську армію зустрічали хлібом-сіллю. Вояків та їхніх коней годували, для командирів збирали необхідні розвіддані. В уманському Оксаниному місцеві селяни за власною ініціативою охороняли бійців під час їхнього нічного відпочинку, а в околицях Тального навіть мав місце випадок, коли селяни відбили у денікінців українську гармату, яка застрягла через ушкоджені колеса. Селяни "підлампічили" гармату і власними кінями доставили її "чорним запорожцям"...

В останній день 1919 року українські підрозділи увійшли до Умані. Як тільки на околицях містах зацокали копита першого роз'їзду кавалеристів полку імені Костя Гордієнка – денікінці в паніці кинулися тікати у напрямку Голованівського.

У Новий рік налагоджувати мирне життя у звільненій Умані на ключові посади призначили

лагодила друк газети – в Умані вийшло декілька її номерів. Влучні відозви земляка, отамана Тютюнника, знаходили відгук в серцях населення – до штабу потягнулися українці, охочі записатися до війська...

На цій переможній ноті українські воїни готувалися зустрічати Різдво. По-різному святкували його у різних підрозділах. Традиційно відзначилися "чорні запорожці" полтавчанина Петра Дяченка, які і воювати, і відпочивати вміли краще від інших. Величезну кількість трофейного спирту використали з розумом: лише частину з нього виставили на святковій столі, основну ж частину обміняли селянам на гроші, на теплі кожухи, на їжу для себе і коней та на набой до зброї (так-так, у місцевих цього добра було вдосталь!). Окрасою культурної програми став перегляд вистави "Жидівка-вихрестка" – постановки за твором Івана Тогобочного, драматурга родом із черкаського Городища, організували актори аматорського гуртка.

Підрозділи Армії УНР на той час були на великій території земель Поділля та сучасної Черкащини, Кіровоградщини, Київщини, Херсонщини, командуванню ж Армії та всьому Штабу зустрічати Святвечір і ранок Різдва випало у селі Рогове на Уманщині.

Як згадував пізніше генерал Омелянович-Павленко, ор-

вання і розпочався вечір у Роговому – тут, у хаті священика було написано вітальну Різдвяну відозву до всіх підрозділів Зимового походу.

Вечірня служба у невеликій, щойно поновленій церкві села пройшла за участю як місцевого населення, так і українських вояків і старшин, – навіть на хорах для церковного співу того вечора можна було бачити й чоти козаків штабного конвою...

Святкова вечеря у хаті священика, за спогадами учасників, мала "цілком сімейний характер": зачитали вітання, які надійшли від отаманів Тютюнника і Загородського, полковників Дубового й Алмазіва, слухали у виконанні хору під керівництвом молодого місцевого вчителя, студента політехніки, спочатку Різдвяний гімн "Христос рождається", а потім національний – "Ще не вмерла України і слава, і воля...", згадували про рідні домівки.

Далі звучали народні пісні, і концерт той слухали не лише ті, хто набився до панотцевої хати, а й ті, хто знадвору поприритулявся до шибок її вікон...

"Цей вечір ніколи не зникне в мене з пам'яті, – писав командувач Армії УНР Омелянович-Павленко. – Він яскравіше від усіх історичних розвідок сказав мені, що правда велика закладена в наше діло, й не немічними людськими зусиллями поборовати його і зневажати..."

малюнки учасника Першого Зимового походу – хорунжого Федора ГРІНЧЕНКА

ДО ТЕМИ

Навіки славні імена...

Після різдвяних свят на козаків Зимового походу знову чекали тяжкі переходи і запеклі бої, здоров'я і життя козаків забирали не тільки ворожі кулі й снаряди, а й хвороби та мороз – у лютому один боєць навіть замерз на смерть, багато ж інших пообморозували кінцівки.

■ Командувач Армії УНР у часи походу, генерал Михайло Омелянович-Павленко.

"Грілися" в боях: Вергуни, Байбузи, Шелепухи, Білозір'я, Корсунщина й Канівщина зустрічали українських визволителів наприкінці січня – у перші дні лютого. Переможна битва за Смілу і станцію Бобринська принесли козакам величезні трофеї – зброю, продукти, амуніцію і боєприпаси. 7 лютого 5-й полк Київської дивізії визволив Черкаси і три дні поспіль успішно відбивав озвірілі контратаки ворога. Місцева друкарня у ці дні великими тиражами друкувала українську агітаційну літературу...

13-15 лютого "чорні запорожці" вибили більшовиків із Золотоноші, а "волинці" – із Жовниного. Під Лубнами і Кременчуком війська отримали наказ про відворот назад – здолавши лід Дніпра, повернулися на правий берег і 17 лютого зосередилися в лісах Холодного яру, де їх зустріли братиповстанці. Молебні у старовинних козацьких монастирях, Мотриному та Онуфрївському – і знову в похід.

Омелянович-Павленко так описує це: "Під голосний звук великого монастирського дзвона ми знову посідали на коней і поволі виїхали з монастирських брам, а згуки дзвона ще довго лунали в просторі, поки їх не перемогли козацькі пісні конвою штабу, що оповідали про Наливайка, Сагайдачного і Дорошенка, про Гайдамачину, про руйнування Січі Запорозької..."

Як і сьогодні, так і майже століття тому політичні "вожді" гризлися між собою, більшість європейців напівдрімала, дивлячись на те, як Україна вмивається кров'ю, а українські воїни щиро молилися Богові за Україну, але не чекали Волі з Небес, а виборювали право на неї зі зброєю у руках. Історія повторюється, бо це тільки зими стали теплішими, а не наші стосунки із загребущим і ненаситним сусідом зі Сходу...

Усіх, хто вижив у Першому Зимовому поході, було нагороджено першою і фактично останньою бойовою відзнакою УНР (не в екзилі) – орденом Залізного Хреста (з написом на звороті "За Зимовий похід і бої 6.XII.1919-6.V.1920").

Очільник Армії УНР у цьому поході, Михайло Омелянович-Павленко, чий "Спогади командарма" використано при підготовці цієї публікації, продовжив воювати. Після того, як у травні 1920 року українські війська разом із польськими союзниками пройшли парадом вулицями звільненого від більшовиків Києва, отримав звання генерал-поручника. Після остаточної окупації України більшовиками жив на еміграції у Польщі, Чехословаччині, Західній Німеччині та Франції. Очолював Українське Вільне Козацтво та був військовим міністром Уряду УНР в екзилі. Помер наприкінці травня 1952 року – його могила на знаменитому цвинтарі Пер-Лашез у Парижі, під мальтійським хрестом із сірого граніту, з викарбуваним на ньому золотим тризубом...

Олександр БРАВАДА,
малюнки учасника Першого Зимового походу – хорунжого Федора ГРІНЧЕНКА

січень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

квітень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

липень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

жовтень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

лютий

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

травень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

серпень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

листопад

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

березень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

червень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

вересень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

грудень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ
№18773-7573ПР від 18.01.2012 р.

Козацький край

Засновник -
Чигиринська ГО «Вільне Козацтво Холодного Яру»

Головний редактор - Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Редактор випуску - Петро ДОБРО

ГАЗЕТА РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Надпільна, 330, к. 4, м. Черкаси, 18005,
тел. (067) 473-66-72 (Telegram, Viber)
E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ФОП Журило С.Д.,
м. Черкаси, вул. Кобзарська, 1а. Тираж - 2000 екз.
Замовлення №1409.